

Bæredygtighed af økologisk jordbrug i et globalt perspektiv (GlobalOrg)

Baggrunden for projektet

Landbrugsproduktion og fødevarer-systemer ændres markant i disse år som følge af strukturudviklingen og den øgede globalisering. Dette gælder også for økologiske fødevarer-systemer. ICROFS (tidligere DARCOF) gennemførte i den anledning en vidensyntese for at opnå en indsigt i den potentielle rolle for økologisk jordbrug i et globalt perspektiv. Arbejdet resulterede i bogen: Global Development of Organic Agriculture - Challenges and Prospects.

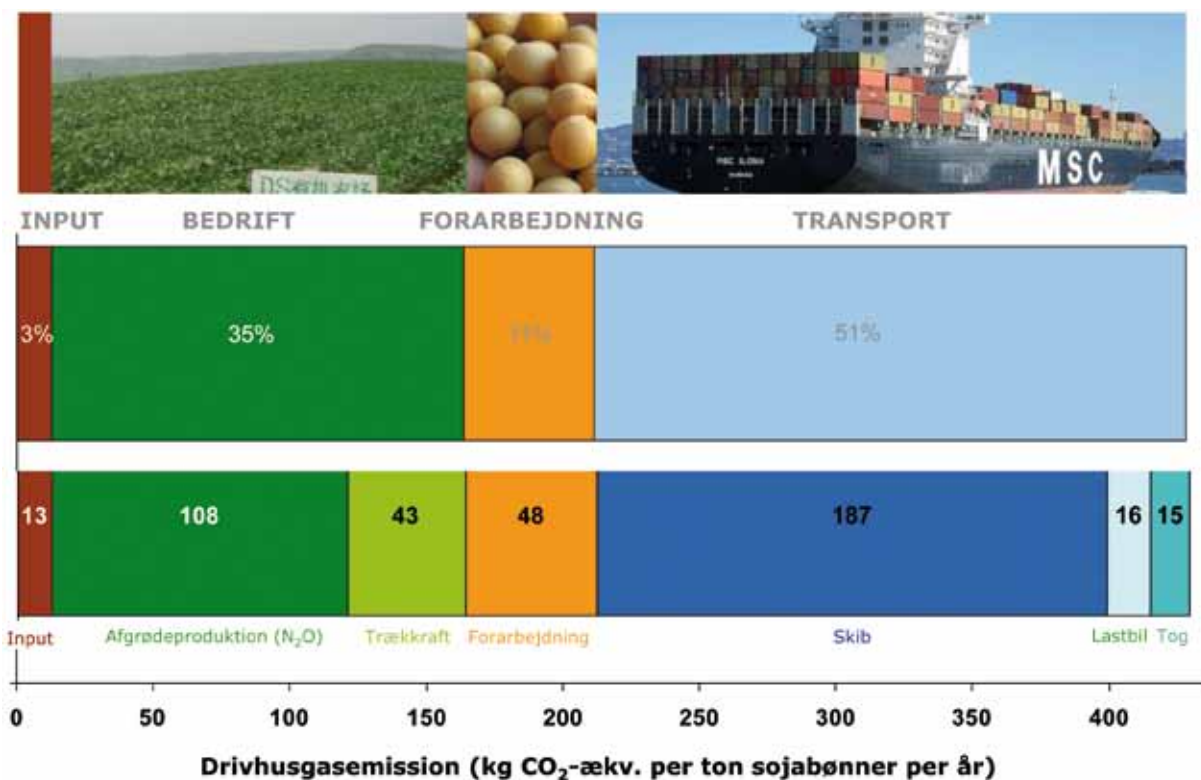
GlobalOrg-projektet blev iværksat som opfølgning på denne vidensyntese. Det overordnede mål med projektet har været at belyse, i hvilken grad og under hvilke betingelser, økologisk jordbrug kan reducere såvel lokale som globale negative miljøeffekter og samtidig forbedre levevilkårene for småbønderne i udviklingslande. Projektets resultater er baseret på omfattende studier i Brasilien, Egypten, Kina og Indien.

De positive effekter af økologisk jordbrug afhænger af markedsstrukturen

I storbyerne i Egypten, Brasilien og Kina er der en betydelig vækst i forbruget af lokalt producerede økologiske varer, der formidles gennem lokalt or-

ganiserede kæder. Disse kæder er typisk baseret på stor-skala og specialiseret produktion. Tilsvarende gælder for de internationale kæder, der forsyner markederne i Nordeuropa. Ressourcetsvage landmænd har imidlertid svært ved at blive leverandører til disse kæder, blandt andet fordi omkostninger til certificering overstiger deres muligheder. Certi-

ficeringen skal i stedet dækkes af fødevarerækeden, der således 'bestemmer', hvilke landmænd der kan indgå i værdikæden. Samtidig ses det ofte, at produktionen baseres på input-substitution frem for næringsstofrecirkulering, og den økologiske produktion er ikke en garanti for lave næringsstofoverskud og -tab på bedrifterne. Disse forhold svækker økologiens betydning både som fattigdomsbekæmper og som miljøgode i landene.

Det gavner sundheden, at økologi undgår kemiske sprøjtemidler

En meget væsentlig lokal effekt ved certificeret økologisk produktion er dog, at kemiske sprøjtemidler undgås. Dette aspekt må ikke undervurderes. Det er velkendt at unkladelse af kemiske bekæmpelsesmidler fremmer biodiversiteten, og – mindst lige så vigtigt – forbedrer sundhedstilstanden hos landmændene. Netop dette forhold var en væsentlig drivkraft for familierne i caselandene til at lægge om til økologisk produktion.

Alternativer til traditionel certificering

Projektet havde fokus på certificeret økologisk produktion. Det er imidlertid værd at bemærke initiativerne i fx Brasilien til andre former for certificering, hvor landmænd og lokale forbrugere går sammen om at definere regler og gennemføre kontrol. Målet er at undgå omkostningerne til en certificering, der er en betydelig barriere for mange småbønder. Herved bliver det muligt for dem at komme ind på det (lokale) økologiske marked. Økologisk jordbrug kommer derved til at virke bedre til fattigdomsbekæmpelsen.

Fødevarerikkerheden forbedres for de ressourcetsvage landmænd

Undersøgelser i Indien viser, at et lavere udbytte hos de økologiske landmænd – økonomisk set – bliver opvejet af lavere omkostninger sammenlignet med konventionel produktion. Samtidig var de øko-

Bæredygtighed af økologisk jordbrug i et globalt perspektiv (GlobalOrg)

logiske landmænds lånebehov væsentligt reduceret som følge af det mindre behov for indsatsfaktorer. Dette har meget stor betydning for familiernes sårbarhed, idet den overvejende del af småbønderne har behov for at optage lån for at dække deres indkøb af hjælpestoffer. Deres eneste mulighed herfor er via private långivere, hvor renten kan være meget høj. Herved bringes de i en meget sårbar position, hvis høsten af forskellige årsager slår fejl. Den reducerede sårbarhed sammen med en større hjemmeproduktion af alsidige fødevarer betyder, at levevilkår og fødevarer sikkerhed forbedres for disse familier.

Den globale transport påvirker miljøeffekterne

Et kritisk element i den globale handel med økologiske varer er den miljøbelastning, der er forbundet med transport, og som på sin vis må opvejes mod eventuelle miljøfordele ved selve produktionens gennemførelse. Den relative betydning af transport blev undersøgt ved gennemførelse af livscyklusvurderinger for appelsinjuice med oprindelse i Brasilien

og sojabønner produceret i Kina og importeret til Danmark.

For produkter som appelsinkoncentrat spiller den interkontinentale transport en meget lille rolle for den samlede miljøpåvirkning. Der er således ingen grund til at antage, at økologisk appelsinjuice fra fx Brasilien skulle have større miljøpåvirkning, herunder bidrag til global opvarmning, end appelsinjuice fremstillet af appelsiner produceret nærmere Danmark. For de økologiske sojabønner udgør transporten Kina-Danmark ca. 50% af det samlede bidrag til global opvarmning. Selv om de økologiske sojabønner produceres med en mindre miljøbelastning på bedriften, end tilsvarende konventionelle, betyder transporten, at den samlede miljøbelastning bliver høj.

Generelt kan man sige, at interkontinental transport med skib ikke betyder mere end Syd-Nord lastbiltransport i Europa. I en situation hvor den økologiske produktion kan gennemføres mere miljørigtig i Syd (f.eks for "ude af sæson"-produkter) er der ingen miljømæssig grund til at fravælge produkter produceret udenfor Europa.

Resultaternes betydning for landbrug og samfund

Sammenfattende tyder projektet på, at implementering af økologisk jordbrug i udviklingslande reelt kan fremme fødevarerikthed og levevilkår for de involverede jordbrugere. Det synes især at være tilfældet, hvor implementeringen er baseret på lokalt baserede ideer om alternativt landbrug.

Hvor implementeringen af økologisk jordbrug er drevet af certificeret økologisk produktion til eksport kan det nogle gange være tvivlsomt, om det fremmer den overordnede bæredygtighed i den udstrækning det normalt forventes. Dette understreger behovet for, at global handel med økologiske varer kommer til at inkludere et element af fair-trade og miljødokumentation. Der er behov for initiativer, der muliggør, at en større del af ressourcetsvage landmænd får adgang til det økologiske marked, og at der bliver fokus herpå i forbindelse med støtteprogrammer til udviklingslande.

Videre læsning

Se OrganicEprints:
<http://orgprints.org/view/projects/DA3-GLOBALORG.html>
og www.icrofs.dk/danskforskning

Projektleder

John E Hermansen,
Institut for Agroøkologi - Produktionssystemer
Aarhus Universitet,
Tlf.: 8715 8017
E-mail: john.hermansen@agrsci.dk

